

Какво значи "Съветски съюз"?

Новини | Общество | на 08.11.2021 17:13 | от Зорница Христова

Защо говорим за това?

Вчера беше 7 ноември - датата, която за по-старото поколение е свързана с революцията, довела до създаването на Съветския съюз. А самият Съветски съюз е променил изцяло живота на практически всяко семейство в България. И не само.

Сигурно вече си чувал "през Втората световна война Съветският съюз, Англия и Съединените щати побеждават Германия...".

Или "след 1944 г. България била комунистическа държава, управлявана по модела на Съветския съюз".

Или дори в семейството си - "тази играчка я донесе дядо ти, като ходи в Съветския съюз".
Но какво изобщо значи това?

Съветският съюз е държава, която вече не съществува. Докато съществуваше обаче, тя промени дълбоко света, в който живеем. Това беше най-голямата държава в света - поне като територия. И една от най-силните, поне във военно отношение. Много по-малки от нея страни, включително и България, бяха управлявани под нейно влияние. В тях, както и в самия Съветски съюз, имаше комунистически модел на управление - всички фабрики, заводи, земеделски земи, телевизии, вестници, болници, училища и т.н. бяха държавни. Нямахше частна собственост освен за най-личните неща - дом, кола, предмети от ежедневието. Не и върху нещата, с които човек може да произведе нещо и после да го продава.

Пълното име на Съветския съюз беше Съюз на съветските социалистически републики, или СССР.

"Република" значи отделна държава, в която няма цар, а хората избират кой да ги управлява.

Значи СССР е съюз между отделни страни, които са обединени в обща държава и имат обща столица, парламент и така нататък. Столицата на СССР беше Москва. Републиките, които влизаха в състава на страната, бяха 15 - Русия, Украйна, Казахстан, Армения, Узбекистан, Таджикистан, Литва, Латвия, Естония, Молдова, Азербайджан, Беларус, Грузия, Туркменистан, Киргизстан. Такъв тип обединение между различни страни се нарича "федерация". Тези страни днес са независими. По онова време обаче не се казваха така. Например Латвия тогава се наричаше Латвийска съветска социалистическа република, или Латвийска ССР.

Най-голямата от всички републики беше Русия. Всъщност СССР обхващаше територията на някогашната Руска империя - тоест повечето от тези страни някога са били завладени от Русия със сила. Но защо преди се е казвало Руска империя, а после - Съветски съюз? Разликата е в начина на управление - същия, който описахме по-горе, комунизма.

Всъщност, ако можеше да отидеш с машина на времето в СССР, щяха да ти кажат, че това още не е комунистическа страна. Че някой ден ще стане, но засега е само социалистическа - комунизмът е нещо, което ще дойде в бъдеще и тогава съвсем няма да има частна собственост. А социализмът е нещо като крачка в тази посока. Затова в името на СССР се казва "социалистически", а не "комунистически" републики.

Но как всичко е станало държавно (по онова време казваха "общо")? Чисто и просто: насила.

Това започнало с т.нар. Октомврийска революция от 1917 г., когато работници и войници се вдигнали на въоръжен бунт, свалили правителството в Русия и поставили на негово място свое.

Начело на революцията бил Владимир Ленин, който застанал и начело на страната.

По онова време Русия била измъчена от Първата световна война, много хора искали тя да спре да участва в нея. Освен това имало голяма разлика между богати и бедни и мнозина смятали, че такъв ред на нещата е несправедлив - и че трябва богатствата да се преразпределят със сила. Това били комунистите, или както е прието да се казва - червените.

Други обаче не били съгласни. Те започнали да се бият с червените, за да върнат нещата както са си били. Те се нарекли белите. Така вътре в страната имало две войски - Червената армия и Бялата гвардия. И те започнали да воюват. Такава война вътре в страната се нарича "гражданска война".

Победили червените и през следващите десетилетия страната била управлявана от тях. Цялата земя била иззета от селяните, всички фабрики - от техните собственици. Държавата започнала да решава къде, колко и какво да се произвежда. По план - например през следващите пет години трябва да се произведат толкова и толкова трактори. Толкова и толкова въглища. И така нататък. Целта била страната от земеделска да стане индустриална - тоест да не разчита на селското стопанство, а на произведеното във фабриките. Такъв бил моделът в силните по онова време европейски страни и в Америка - а Съветският съюз се състезавал с тях.

Дори личните жилища могли да бъдат взети, ако били по-големи. Често се случвало например един по-голям апартамент да бъде преграден на

няколко части и във всяка стая да сложат отделно семейство.

Нима хората не протестирали? Да, разбира се. Но всеки протест бил наказван жестоко. Дори най-малкият - да критикуваш държавата вкъщи, на маса, с приятели. Някой можел да съобщи - и да те изпратят в наказателен лагер в Сибир. Или да те убият. Такива, които съобщавали на властите кой ги критикува, се наричат "доносници". А такива тежки гонения срещу несъгласните се наричат "репресии". Най-тежки били те по времето на наследника на Ленин - Сталин.

По негово време започнала и Втората световна война. Нацистка Германия започнала да завзема различни страни, обединила се с Италия и Япония... Съветският съюз отначало имал пакт за ненападение с Германия. После армията на Хитлер настъпила на негова територия. Войната била изключително тежка, с много зверства и милиони жертви не само от войниците, а и от обикновените хора. Изключително мъчителна била обсадата на Ленинград (както се казвал по онова време Петербург). В крайна сметка СССР победил заедно с Англия и Съединените щати. Червената армия (да, още се казвала така) стигнала до Берлин. По пътя си сменила управлението във всички страни, през които минала. Всички станали комунистически. Имало избори, но имало и танкове. Такава страна била и България.

Светът сякаш се разделил на две - капиталистически и комунистически. Имало два военни съюза, НАТО и Варшавския договор. Две Европи - Западна и Източна. В Западната били страните, които си останали както си били - с частни фабрики, свободен пазар и т.н. В Източната били онези, като България, Румъния, Полша, Унгария, Чехословакия и т.н., които влезли под влиянието на СССР тогава, когато Червената армия минала през тях в края на Втората световна война. Това бил така нареченият Източен блок.

Имало две суперсили - Съединените щати и Съветския съюз. И двете трупали оръжия - но не какви да е, а атомни, ядрени - такива, които можели да унищожат цялата планета (както станало ясно, когато американците пуснали бомби над Япония). Уж не се биели, но постоянно се подготвяли да се нападнат взаимно. Този период се нарича Студената война.

Междувременно две страни от Източния блок се опитали да се върнат към по-самостоятелно управление, да не слушат изцяло нарежданията от Съветския съюз. Това била първо Унгария през 1956 г., после Чехословакия през 1968 г. И в двата случая съветските войски наложили със сила всичко да остане постарому. За съжаление, България също участвала със свои танкове във връщането на режима в Чехословакия.

В крайна сметка Съветският съюз се разпадна без война. Последният негов ръководител, Михаил Горбачов, започна поредица от промени, за да даде на хората повече свобода - включително свободата да говорят и пишат каквото мислят. Да предявяват свои искания. Оказа се, че повечето хора в някогашните съветски социалистически републики не искат повече да бъдат част от СССР, искат да си имат свои държави. Така Съветският съюз се разпадна - и днес на негово място има Русия, Украйна, Молдова, Армения... същите страни, които изброихме по-горе.

Още преди това страните от Източния блок решиха, че искат да водят независима политика. И когато се разбра, че от СССР няма да дойдат нови танкове, които да им попречат, те започнаха да сменят правителствата си и да въвеждат промени. Но за това май трябва да ти разкажем на 10 ноември - датата, с която се свързват тези промени в България. Съвсем скоро значи!

Междувременно те каним да попиташ своите родители или своите баби и дядовци за Съветския съюз и за "онова време". Може би те ще ти разкажат нещо различно. Често се случва семействата да имат свой поглед към историята в зависимост от това как се е отразила тя на техните близки. Помоли да ти покажат стари снимки или предмети. Какво според теб се е променило?

Въпросника към тази статия можеш да решиш онлайн на:
[/book/1709-kakvo-znachi-savetski-sayuz](https://book/1709-kakvo-znachi-savetski-sayuz)

Сканирай този QR-код и влез директно във въпросника ->

©"Вижте" е издание на Фондация Гутенберг 3.0. Всички права са запазени

